

La coordinació
i la subordinació
en els documents de la
Cancilleria catalana
durant el segle xivè
(1926)

Institut d'Estudis Catalans, *Memòries de la Secció Filològica*, vol. 1,
fasc. I, pàg 1-30.

S'ha reduït la mida de la caixa de text en un 15%.

- I. CONJUNCIONS DE COORDINACIÓ. — II. CONJUNCIONS DE SUBORDINACIÓ I MOTS RELATIUS. —
 III. US DEL FUTUR D'INDICATIU I DEL PRESENT DE SUBJUNTIU EN LES PROPOSICIONS SUBORDINADES. — IV. PARTICIPI ABSOLUT. — V. PREPOSICIONS. — VI. APÈNDIX ¹.

I

CONJUNCIONS DE COORDINACIÓ

No res menys, així mateix, encara, més. Tots quatre són aprofitables com a substituïts de la conjunció moderna *ademés*, que jutgem inadmissible. *Encara*, tot essent correntment usat en la llengua parlada, és a penes utilitzat pels escriptors actuals, que, bandejat *ademés*, tradueixen *además* gairebé exclusivament per *demés*; *encara* és, però, indubtablement preferible a *demés*. *Més* (que convé no confondre amb el *mes* adversatiu que alguns, a tort, prefereixen a *però*) mereix segurament d'ésser restablert, si més no, tant com el seu compost *demés*. *No res menys* apareix en tots els passatges davall transcrits amb la significació de *així mateix, encara*; mai amb la significació de *no obstante* espanyol, la qual alguns li solen donar avui, erradament en opinió nostra. (Preferible a donar dues valors a l'arcaisme *no res menys*, fent-li traduir adés *además* adés *no obstante*, ens sembla d'admetre, com a conjunció adversativa corresponent a *néanmoins* francès, el neologisme *no gens menys*.)

... per qué us manam que la dita proposició continuets en lo libre on son escrites les altres proposicions per nos fetes en les altres corts que havem tengudes. E *no res menys* estojats a part l original que us trametem..., ccxxix; — E lo dit maestre Jacme promés al senyor rey... E promés encara que dins lo dit temps... E per les dites coses feu sagrament e homenatge al dit senyor rey... E *no res menys* se obligá ab pena d'altres .cc. lliures..., ccxxxv; — Com... micer Berenguer dez Pont... nos aportás traslat d unes cobles... e *no res menys* en après mossén Pere March nos hage fet .i. sirventés... cclxviii;

¹ Els exemples que hem utilitzat per al nostre treball, són trets del primer volum de l'obra *Documents per l'història de la cultura catalana mig-eva*, per A. Rubió i Lluch (Barcelona, 1907).

— ... que... nos n ajats e fer-nos-n-ets agradable servey. E *no res meyns* que façats ab acabament que aquex hom... nos aport sens triga ço que l dit rey... nos envie per ell, CCXCVI; — ... regonexem a vos... que... nos havets liurats... i. (libre) de pergami... e altre axí mateix de pergami... E *no res menys* que de nostre manament liurás aquell mateix dia un nostre armés de júnyer al feel cambrer..., CCCXX; — Ja sabets com nos havem feta assignació de .xii... a n Dalmau Planes... *No res menys* li n manam ara fer altra..., CCCXXV; — ... be creem que vos sots fort diligent... e creem axí mateix que... e *no res menys* creem que..., CCCXXVIII; — ... e pregants-vos curosament que... *no res menys* vos pregam que..., CCCXXX; — volem que de continent parlets ab en Luís e de part nostra lo preguets que ell a nos vulla consentir la dita bíblia... e *no res menys* hajats letra del dit Luís qui s endreça a la muler del dit Domingo ab la qual li faça saber que li plau que la dita bíblia sia liurada a la persona que nos li trametrem, CCCXXXV; — ... pregants e manants-vos que... *No res meyns* vos pregam..., CCCLXXXII; — Pregants-vos... que... *No res meyns* vos pregam... E axí matex, molt car frare, vos pregam..., CDXXVII; — ... dels fets que nos havem [fets] stants en Sicília... e *no res menys* de tot ço qui s i es seguit despuys que nos ne partim, CDL.

E nomenats-hi quals persones ni quantes passaren ab nos en Serdenya... E *axí matex* hi fets menció..., CCLXXXIII; — ... per qué volem e us pregam que... volem *axí melex* e us pregam..., CCCIII.

... per ço volem e us pregam e *encara* us manam que..., CLII; — ... en lo qual peu ha deins tres figures d hòmens d argent daurats... e *encara* ha en lo dit peu .iii. figures de hòmens armats..., CXCV; — Manant per la present al maestre racional de la nostra cort... E *encara* manam al dit maestre... que..., CXCV; — per ço us pregam que... *Encare* us pregam que..., CCXIV; — ... que a nos plau que... hi façats justícia. *Encara* volem..., CCCXCIII; — ... nos recorda que diu Suethoni... E per contrari se lig de Neró... *Encara* diu Valeri..., CDXXI; — E pregam-vos que ns trametats tot quant tenets e hajats fet e *encare* us recort dels fets que nos havem fets en Sicília, CDXLIX.

... a requirir-lo que per les paus e la bona amor qui era entre ell e lo duch de Venécia, e *encara* per la bona amor que havie ab lo senyor rey d Aragó..., LXIV; — ... que hajam compliment de les dites istories e *encara* d altres si ell ne havia de tal matèria que ns deguessen ésser plasents, CCVII; — ... trametets-nos lo drap appellat de santa Catherina e *encara* aquell del Passatge d Ultramar, CCXL; — vos absol de totes penes e seguratats en qué fóssets tenguts per raó del dit capítol e *encara* del sagrament en aquell contengut, CCLXXV; — ...als amats e feels tots e sengles governadors, veguers, batles, comissaris e altres oficials nostres e *encara* a tots e sengles guardes, levadors d imposicions..., CDXXXIV.

Per maestre March... nos es dat a entendre que... E a-ns *més* dit lo dit maestre March que..., CCXLIX; — E nos après havem conquests e applicats a nostra corona

lo regne de Mallorca e los comptats de Rosselló e Cerdanya ... E *més* havem cobrada Cerdanya, la qual era perduda... CCCXXXIX; — ... e de l acord dessus dit vos fem moltes gràcies, e *més* vos regraciam vostres liberals e grans profertes, CD; — e a aquell estudi li plàcia atorgar e donar tots aquells... privilegis... E *més* vulla donar, atorgar e assignar a l estudi de la dita ciutat de Leyda..., CDXLV.

Però, *sinó*, *ans*. *Però* inicial i *sinó* es troben ja en català antic amb llurs valors actuals, en concurrència tots dos amb la conjunció adversativa *mas*, de què no sembla pas ésser prolongament el *mes* adversatiu, tan usat en la llengua moderna. Donada la tendència que indubtablement ha existit en aquesta a preferir *mes* a *però*, havem volgut aplegar els exemples de *però* que figuren els DOC., en els quals, d'altra banda, l'adverbi *més* usat com a conjunció no apareix mai amb la valor de *però* *sinó* amb la valor de *així mateix* o *encara*. Quant a *sinó*, els passatges transcrits ens mostren que, si bé la combinació *sinó que* no era desconeguda, hom li preferia la conjunció simple *ans*, que no és altre que l'adverbi *ans* sinònim de *abans*. Vist que, com a adverbi, *abans* ha suplantat *ans*, sembla encertat d'usar com a conjunció *ans* de preferència a *abans*; tenim, així, *ans* preferentment conjunció i *abans* preferentment adverbi. Als exemples de *però* inicial segueixen els exemples de *però* intercalat, *però* concessiu que havia gairebé desaparegut davant *no obstant*, *amb tot*, etc., però que avui torna a ésser usat correntment en la llengua escrita. Notem finalment, en català antic, la forma concurrent *emperò*, que en els DOC. apareix molt sovint en substitució de *però* intercalat i menys sovint en substitució de *però* inicial, sense que això ens autoritzi, naturalment, a establir una diferència de significacions entre ambdues formes. Equivalents *però* i *emperò*, la conservació d'ambdues formes no seria de cap utilitat, i així ho han reconegut els escriptors moderns decidint-se encertadament a favor de l'ús exclusiu de *però*.

... volem e ns plau que l dit maestre Pere romanga a Perpenyá, *peró* havem-ne dat cárrech als dits cónsols que s guarden que per ell dan no puxa venir a la vila, CCLXXIX; — ... e responem-vos que tenim per bons los primer, segon e terç capítols de les cròniques; *peró* que u façats per menut al mes que porets, CCLXXXIII; — E si hagués plagut a vos lo matrimoni de nostra neta de Sicília, nos ne fórem molt pagat, lo qual pogra ésser vengut a acabament si tant hi haguéssets treballat com en aquest; *peró*, pus aquest matrimoni es vengut a perfecció, par que a Deu sia pus plasén que

aquell..., CCCV; — ... que... nos trametats lo dit libre per lo portador de la present letra; *peró* guardats que no ns enviásets aquell que ns havíets prestat e us fem tornar, CCCLIII; — ... e denegué lo matrimoni... *Peró* com a rey savi, ell tengué son gran consell e fon deliberat que l dit rey donás per muller sa neta al dit rey Clodoveus, CDXXIX; — ... meté-li-n en penyora .xii. merlets de corona en los quals ha .xlv. margarides e .xxx. balayxs e .vi. diamants e .lx. perles grosses, *peró* dels dits murons fallen .iii. pedres..., CDLIII; — ... havem necessària dispensació del pare sant; per qué us manam que de part nostra lo n supplicats ab gran instància que li plàcia atorgar-la-ns...; *peró* fets de manera que la dita dispensació sie general, DIX; — ... brodat de fil d aur, e la brodadura es de lehons e de tortres, *peró* hi ha alsunes tortres de fil d argent, DXI.

E per tal que clarament vejats e sapiats lo dit libre qual es, fem-vos menció de ço que a nos adés recorda del començament e continéncia del dit libre e en special d una istória que davall se segueix ... *Emperó* en alguna cosa poríem fallir en la dita istória per ço com no ns membre be, CC; — ... vos responem que be ha un any en l archiu nos trobam açó, *emperó* no y havem dada ni donam fe, CDXVIII; — ... pensants que açó serà a vosaltres... agradable de haver semblant privilegi. *Emperó* nos havem manat als dits missatgers en sápien vostre voler, CDXLIII; — manam-vos que... vingats a nos...; *emperó* lexats bon endreçament e recapte en la obra per manera que vostra abséncia no y nogue, CDXCII.

... e us pregam que en aquest any lo vulats posar per batxaler en lo monastir e convent de Barchinona... si, *peró*, conexets que y deja ésser suficient, CCCXLI.

E açó no mudets ne alarguets per nenguna manera. Volem, *emperó*, que manets que vingan ab ell..., CXXIII; — ... es ver que es separada de la dita corona una flor de les majors aytal com les altres, sols, *emperó*, que fallen .iii. maracdes grosses los quals caygueren de la dita corona, CLXXIII; — E per aquest porets pendre assendent e totes altres coses que per estralabi d art d estrologia se pot saber, si *emperó* l aralotge es finament parat, CCLXXXIV; — manam a n Guillem Negre... que us liura encontinent e de fet .xl. florins... En cas *emperó* que l dit Guillem no us liurás los dits .xl. florins..., CCCXXVI.

Emperó en alguna cosa poríem fallir en la dita istória per ço com no ns membra be...; *mas peró* be ns membra que l dit libre parla de la damunt dita istória, CC.

E que façats manament als oficials del dit rey que no ls agreugen contra justícia ne agreuyar los lexen, *ans* los mantenguen e ls deffenen en lur dret, LXXV; — ... jamés no faem ne menam tractament... en qué hagués res que fos contra ell ne la sua casa, *ans* en qualssevol tractaments que s sien manats... tots temps havem exceptat lo dit

rey..., CCXXXVII; — ... encara fets vostre poder que trameta son missatger al duch d'Anjou que ell algun tractament no faça... ab infant de Mallorca, ne ab comte d'Armanyach, ne ab altre, *ans* ces e anulle totes convinences que hagués fetes ab ells, CCXXXVII; — e açó per res no triguets, *ans* ho complits axí tost com sia possible, CCCXXXVIII; — e no ns responets sufficientment ne raonabla, *ans* vos sots meses a allegar vanes escusacions, CCCXXXIX; — no era present lavors en la dita villa de Perpnyá, *ans* era a Barchinona, CCCLVI; — per tal com lo dit micer Bernat no pot aquí aturar, *ans* se n ha a tornar aquí prestament, CCCXCVII; — ... no duptá, *ans*... volch venir en lo mon e ab molts scars e vituperis reebre mort humana, CDXXXVII.

... que per neguna rahó no embarguen la dita galea, *abans* aquella encontinent lexen venir..., CCXLIII.

... per ço com no curá de deffendre ne créxer l'emperi, *sinó que* s doná a voluptats, morí per ses pròpies mans, CDXXI.

Doncs. Aquesta conjunció, que enllaça sempre dues proposicions principals¹, no apareix molts cops sinó després de començada la segona de les dues proposicions coordinades, i en aquest cas pot escaure's a l'interior d'una subordinada, d'aquesta segona proposició. Els DOC. ofereixen interessants exemples d'aquesta construcció, avui molt menys usada que en català antic:

Com, *donchs*, aquestes dues coses ab res no puxen tan fàcilment aconseguir com ab..., CDXXXII; — Moguts, *donchs*, per aquesta consideració..., CDXXXII; — E caja e haja loch en vosaltres lo sant dit de sant Pere narrant que la gràcia de Deu no s deu reebre en va. Pus que, *donchs*, es en vostres coratges, isque-n lo fruyt que se n spera, CDXXXVII.

1. Si no és formant part de la locució conjuntiva *si doncs*:

vos **pregam** affectuosament que al pus breu que porets nos trametats lo dit libre *si donchs* prestament no deviets venir aquí, DVIII.

II

CONJUNCIONS DE SUBORDINACIÓ I MOTS RELATIUS

Que. Aquesta conjunció de subordinació no apareix mai precedida de les preposicions *a*, *de* o *en*. Els passatges següents ofereixen exemples de *que* al qual el català modern preferiria a tort alguna de les combinacions de *què* o *a què*. Anàlogament el català dels DOC. no empra mai *abans de que*, *a fi de que*, *en cas de que* sinó *abans que*, *a fi que*, *en cas que*.

Com en Ferrer de Magarola, scrivá nostre... nos haja feta fe, ab una apocha, *que* ell ha pagades, de ço del seu, quatuor libras..., CCXXV; — A açó que dehits *que* moltes vegades nos havets escrit e res no us havem respost, sapiats que nos vos havem escrit, mas pensam que ls correus sien estats preses..., CCXXXVII; — ... jamés no... donam creença *que* vos semblants coses haguéssets dites ni divulgades, CDXVIII; — A açó que s contén en la dita vostra letra *que* l cardenal d Albana e frare Johan de Rochafist havien scrit a nostre pare... vos responem que..., CDXVIII; — ... que sie donada ocasió *que* ls hòmens... no stiguen ociosos, CDXXXII; — e nostre senyor Deus per sa inefable bonesa darà loch *que* les sacrades eucaristies seran en mans de sos feels, CDXXXVII; — Per qué volem e us manam que de nostra part instets e supliquets lo papa que li plàcia atorgar-nos per sa bolla e dar licència e poder *que* (e)n la dita ciutat puscam statuir..., CDXLV.

... si l tindriets *fins que* nos fóssem en la ciutat de Barcelona, CXCII; — ... que la dita lectura continuets e per res no la lexets *fins que* en loch de vosaltres hi haja altres maestres, CDLXXVIII; — ... les cròniques dels reys d Aragó *entró que* nos començam a regnar, CLXXXIX; — *Abants que* vos hic partíssets vos prestam un libre..., DII; — ... trametem-vos-en traslat... *a fin que* n prenguen eximpli, CCXCVIII; — Sabents nos que la dita reyna... desijave haver una bíblia en lenguatge catalá, li n trametem una de les nostres *a fi que* y puxa legir..., CCCXXX; — ... e fets-hi fer bells banchs ab senyals reyls e ab moltes cadenes *a fi que* nos hi façam clavar los llibres, CCCXXXI; — e *en cas que* veéssets que ell..., CCXLIII; — e *en cas que* fóssets partit de Barchinona..., CCCIV; — e *en cas que* l dit sots-dispeser no y volgués dar recapte..., CCCX; — e *en cas que* l dit juheu aquí no fos..., CCCXXII; — *En cas*, emperó, *que* l dit Guillem no us liurás los dits .xl. florins..., CCCXXVI.

Perquè, per tal que, per tal com. A la repugnància del català a usar la preposició *a* davant la conjunció *que*, es deu la confusió de la combinació *per + a + que* (final) amb *per + que* (causal), ambdues donant naixença a la conjunció *perquè*, amb la qual la llengua reemplaçà les antigues locucions conjuntives *per tal que*, *per tal com*, *per ço que*, etc. En els Doc. *perquè* és raríssima; en canvi són freqüents *per tal que* i *per tal com*, avui res-
 tablertes, la primera com a conjunció final i la segona com a conjunció causal d'acord amb l'ús antic, exemplificat a bastament en els passatges davall transcrits.

e aquest, *perqué* fo luxuriós, fou gitat de son regne per sos sotsmeses..., cc.

e us pregam que de continent nos trametats lo dit libre *perqué* nos lo vejam, ccclxxviii.

... us pregam que l dit libre prestets al dit mestre Salamó *per tal que* l puga acabar..., cxxxvii; — E *per tal que* no duplets en les dites coses a comprar, vos significam que nos per altra letra nostra havem manat a n Ramon de Terrats... que dels diners de les nostres rendes pach a vos, cxlvi; — lo dit sirventés mostrets a tots cells qui veer-lo volran, *per tal que* d açó mils sápien veritat, clxxviii; — e *per tal que* aquelles pugan ésser trobades e d aci avant memória n sia hauda pregam-vos que les metats en la libreria del vostre monastir, clxxxix; — E *per tal que* clarament vejats e sapiats lo dit libre qual es, fem-vos menció de ço que a nos adés recorda del començament e continència del dit libre..., cc; — ... comanam a n Matheu Adriá... .iii. libres... en llenguatge castellá... *per tal que* aquells fes tresladar en nostre llenguatge, ccxiv; — ... faents... en aquell sostres *per tal que* mils hi cápien, ccxiv; — Es ver, senyor, que jo me n aporté lo dit libre *per tal que* d aquell pogués fer traure e trasladar alsunes coses..., cclviii; — ... us grahim molt com havets distribuïts per quaerns entre diversos escrivans lo libre... *per tal que* trellat del dit libre sia tost fet, cclxxvi; — ... lo dit trellat façats cuytar en escriure *per tal que* aquell nos puixats breument trametre, cclxxvi; — e que façats que no s vena tro nos ne siam certificats *per tal que* l puxam hever si fa per nos, cclxxxv; — E *per tal que* nos sapiam clarament si es acabat per la manera que nos havem ordenat, volem que ns façats saber en quin punt está, cccxxviii; — E *per tal que* creegats que l be e la honor del dit monestir reputam per pròpria... havem ordonat e volem..., cccxxviii; — ... intimant-nos lo preu que lo dit libre costerà, *per tal que* us puxam tremetre cautela bastant que us sia pres en compte, cccxlv; — Trametem-vos dins la present translat d una letra responsiva que havem hauda de Bernat Colom... *per tal que* vejats clarament ço que conté, ccclvii; — *Per tal que* la obra del compendi ystorial... haja la conclusió que s pertany, havem dat càrrech al religiós e devot nostre frare Antoni Ginebreda de continuar e acabar aque-

lla, ccclxx; — ... us pregam afectuosament que *per tal que* l dit frare Anthoni puxe pus diligentment... entendre en vulgaritzar los dits libres... donets a aquell la cambra situada en..., CDXVII; — ... fos tramés en la ciutat de Roma *per tal que* digués als regridors de la dita ciutat..., CDXXXVII; — E rescrivits-nos... *per tal que* us puxam fer aquí lo preu de aquell donar..., CDLVIII; — ... que totes les coses dessús espressades donets e liurets a la dita Sor Caterina ab inventari *per tal que* alcuna d aquelles no s puxe amagar o perdre, CDLXXXI; — Manam-vos que totes e qualsevol letres e altres scrip-tures que vos hajats e tingats dels fets ... nos trametats *per tal que* aquelles pugam continuar en les nostres cròniques..., CDL; — ... lo ns trametats de continent *per tal que* se n puxa anar ab lo dit rey, CDXCVI; — Trametem-vos ab la present lo feel de la nostra cambra en Jacme Sunyer *per tal que* ns aport lo vitas patrum que tenits, DVI.

... e trametets-nos lo libre en sa forma *per tal com* es ben corrigit, CCX; — *Per tal com* lo monastir de Ripoll es dels pus solemnes e antichs monastirs... volem que en lo dit monastir sia hauda memòria dels reys d Aragó..., CCXVI; — Et *per tal com* en aqueix regne ha molt hom jove de qui açò s pertany, trametem-vos-en traslat..., CCXCVIII; — e *per tal com* es en paper que vos lo façats trelladar en pergami, CCCXVII; — e *per tal com* lo dit nostre procurador reyal no era present lavors en la dita vila de Perpenyá..., comaná lo dit fet a n Pere Vidal, CCCLVI; — e hajats-hi scrivans qui breument ho facen *per tal com* lo dit micer Bernat no pot aquí aturar, CCCXCVII; — ... *per tal com* vos amam e us portam bonvaler, ... vos en scrivim, CDXVIII; — *Per tal com* volem... vos pregam..., CDXXXVIII.

Com... per ço (o per tant). En els DOC. figuren també nombrosos exemples de les locucions conjuntives *per ço que* i *per ço com*, equivalents a *per tal que* i *per tal com* (I). Si no aquelles combinacions conjuntives (que aquestes fan innecessàries), convindria potser, en canvi, d'aprofitar en la redacció de certs documents (certificats, diplomes, etc.) la construcció antiga que consisteix a introduir la subordinada causal mitjançant *com*, i a continuació la resta de la proposició principal (en què s'expressa la cosa justificada en la subordinada) mitjançant els mots *per ço* (o *per tant*). Amb

(I) ... volem... que en l alberch... posen los nostres capellans *per ço que* hagen millor avinentesa de ésser a maytines, CCXIV; — ... la cual vos enviam dins la present entreclusa *per ço que* la mostrets al senyor rey, CCCIV; — V. encara CCCXXVIII, CCCXXXI, CDLXXIII, CDXCII, DVIII.

... *Per ço com* n auré gran pler, vos prech que m certifiquets sovén... del bon stament e sanitat de la persona vostra..., CCLXXI; — e *per ço*, car frare, *com* sé que n aurets pler vos faç saber que..., CCLXXI; — V. encara CC, CCLXXXIII, CCLXXXIV, CCCXVIII, CCCXXXVI, CDV, CDXXI, CDLIII.

el temps aquesta construcció sembla recular davant una altra en què el *per ço* (o *per tant*) és omès; però la primera és segurament més adequada que la segona a l'objecte damunt dit.

Com lo portador de la present, de manament nostre, vaja cuytosament per pendre e ocupar e emparar e aportar a nos una caixa de libres..., *per ço* a vos e a cascun de vosaltres expressament dehim e manam, sots pena de la nostra indignació, que..., CXX; — *Com* nos aquell libre vostre sarrainesch, lo qual maestre Salamó ha ja començat d'aromançar...; vulam de tot en tot haver en nostre romanç, *per ço* us pregam que..., CXXXVII; — *Com* nos hajam mester la bíblia que es escrita en vulgar cathalá, la qual nos donam a l'alt infant en Jacme, ... *per ço* us pregam affectuosament e curosa que..., CLI; — *Com* nos aquell saltiri que fo de la alta reyna dona Maria, de bona memòria, lo qual romás vers vos, hajam mester, *per ço* volem e us pregam e encara us manam que..., CLII; — CLXV, CLXVI, CLXXVI, CLXXVII, CLXXVIII, CXCH, CCVI, CCX, CCXIV, CCXXV, CCXXVI, CCXXXIII, CCXLIII, CCLXI, CCLXIII, CCLXV, CCLXXII, CCCVIII, CCCX, CCCXII, CCCLIX, CCCLXXXI, CDLIX.

Com d'aquests dies micer Berenguer dez Pont tornant de Barcelona ací nos apor-tás traslat d'un es cobles ... e de la resposta..., *per tant* vos pregam que us façats les dites cobles... mostrar, e que..., CCLXVIII; — CCLXIX.

e *com* açó sia a nos molt a cor e sia la primera cosa que us hevem demanada, altra vegada axí affectuosament com podem vos pregam que..., CCLXX; — e *com* nos desigem molt haver lo dit libre, pregam-vos... que... CCXCII; — *Com* nos vullam e desigem haver vers nos un flors sanctorum en pergami, qui fou de n Ramon dez Pla, ciudadá de Barchinona, lo qual vos tenits e havets, vos pregam affectuosament que..., CCCXLVIII; — CCCXLIX, CCCL, CCCLXXIV, CDXI, CDXLI, CDLIV, CDLVIII, CDLXXIII, CDLXXIX, CDXCI, DV, DVII, DX.

El *qual*. Ens ha semblat interessant d'aplegar els exemples de *el qual* + substantiu i de *el... del qual*, que tant de temps han estat gairebé del tot proscrietes del català modern. La perífrasi *el... del qual* és ja avui correntment usada en substitució del *qual* i del *quin* amb què la llengua moderna l'havia reemplaçada, però *el qual* + substantiu es troba encara molt sovint reemplaçat per *qual* + substantiu, i, el que és pitjor, per *quin* + substantiu. Són interessants els exemples de *el* + subst. + *del qual* + substantiu.

... me degué fer gràcia, *la qual* gràcia nuyla vegada no m'a volguda otorgar..., LXXIX; — Vostra letra havem reebuda... *la qual* letra..., CLXIII; — ...; ab .x. flos de

lir, de *les quals* .x. flors de lir en les .v. ha un maracde, CLXXIII; — Item un estog de calze de cuyr sens calze, *lo qual* estog ha .i. esquelleta petita de coure e .iii. capetes poques de fust, en *les quals* capetes no ha res, CLXXIII; — ... lo peu del dit castell...; en *lo qual* peu ha deins tres figures..., CXCv; — ... que havets liurat a nos en les nostres própies mans un castell d argent ... *Lo qual* dit castell vos, de manament nostre, hevets liurat..., CXCv; — ... que aquests libres deuen ésser tres escrits en pergami..., *los quals* .iii. libres eren en poder de..., CCXII; — .iii. libres scrits de letra castellana..., en *los quals* libres son contengudes les leys de l emperador, CCXIV; — una bíblia escrita en pergamins en latí en tres volums lo primer *dels quals* volums comença..., CCXVII; — d argent viu feu argent fi... del *qual* argent axí fet fo feta depuys .i. taceta..., CCXLIX; — que .i. libre nostre lo qual se appella suma colleccionum, *lo qual* libre..., CCLIII; — ... de *les quals* cobles, respostes, traversa e sirventés nos... trametem traslat al dit senyor, CCLXVIII; — Per *la qual* raó..., CCLXXV; — ... en lo parlament que nos haguem a Sessa ab rey de Navarra, *del qual* parlament hi fets menció, CCLXXXIII; — les obres de mur e dels valls del nostre monestir de Poblet, *les quals* obres son custódia dels ossos dels pus glorioses reys..., CCCXXVIII; — ... tots libres e scriptures que atrobás... *los quals* libres e scriptures..., CCCLVI; — una obra..., de *la qual* obra fallen encara molts quaderns, CCCLVI; — Sabut havem... que vos tenits en .iii. volums la obra... *los quals* volums havets hauts de mestre Thomás Olxina, CDXCIX; — un drap de ras en lo qual es ystoriada la presó e setge de Cathánia, e *lo qual* drap nos devia portar en Guillem Gavella, CDLXXIX.

lo libre de les ordinacions de casa nostra, *lo* traslat *del qual* devem trametre a nostre car fill, CCCXLIX; — ... Deus... *lo* preciós cors *del qual* irreverencialment per infels es tractat e detengut, CDXXXVII; — dues vánoves primes *les* cubertes de *les quals* son de marta de Túniç, CDLXXV.

ab letra sua..., en *lo* dors de *la qual* letra foren scrits per ma del notari..., CXV; — Com, segons havem entés, vos tingats un libre... lo qual tracte de agricultura... e en *la* fi del *qual* libre es escrit lo regiment de Aristótil..., CCX.

La qual cosa. Es la forma normal del relatiu quan l'antecedent és, no un mot, sinó tota una proposició:

e robaren la mia galea e mataren-me .xl. persones, de *la qual cosa*, sényer, yo he feta demanda al comú de Venécia, LXIV; — Creem que ja sabets com lo sant pare novellament ha promogut... a dignitat de cardenalat l onrat e religiós ffrare Nicolau Rossell...; de *la qual cosa* es estada feta gran grácia e fort assenyada a nos e a tota la nació..., CLXXVII; — car per la tarda se poria seguir vergonya e dampnatge, de *la qual cosa* seriets vos en culpa si no compliets prestament ço que us manam, CCIX; — En testimoni de *la qual cosa* manam que us sia feta la present carta..., CCXV; — e vos no ns

havets respost a res d'açó ne havets cura de venir, *la qual cosa* nos es greu..., CCXXIV; — E volch e maná lo senyor rey que lo vas o tomba del dit rey en Jacme sobrepuys...; per raó de *la qual cosa*... son necessaris .x. senyals reynals esmaltats..., CCXXXV; — Entés havem... que... havets atorgat...; de *la qual cosa* vos fem moltes gràcies, CCLII; — Vostra letra havem rebuda e lo libre... e l capell e l arch turqués que... trameses nos havets, *la qual cosa* molt vos grahim..., CCXCVI; — En testimoni de *la qual cosa* manam la present ésser feta..., CCCXX; — e los dits .iii. frares... han fets vedar e excomunicar los dits Pere Vidal e Berenguer... *la qual cosa* es e torna en gran minva e desobediència de nostra senyoria, CCCLVI; — ... com nos vullam lo dit libre per fer-lo ligar e cobrir, *la qual cosa* pensávem ja fos feta..., CCCLVII; — ... no[s] havets notificada la solemnitat e festa del benaventurat matrimoni fet entre...; de *la qual cosa* havem haud gran plaer, CDXIX; — ... havem entesa e sabuda la bona diligència que havets hauda en fer scriure lo nostre breviar, de *la qual cosa* havem haut plaer..., CDXLVII; — sabut havem que vos havets dats o havets permés que sien partits los nostres esclaus que havíem e teníem a la Ziza... de *la qual cosa*, si axí es, som molt meravellats, CDXLVIII; — Segons letres que havem haudes del sant pare, vos no li havets scrit ne fetes gràcies de la dignitat de cardenal a qué us ha promogut, de *la qual cosa*, segons diu, sta fort meravellat, CDXLIX; — ... vostra letra havem reebuda e los quaerns que ns havets trameses, de *la qual cosa* nos havets fet plaer, CDLXIX; — En testimoni de *la qual cosa* manam la present ésser feta e ab nostre segell secret segellada, CDLXXV; — a nos es stat notificat com vos, ab los altres maestres de la universitat del estudi de medicina de Barchinona per nos creat, havets ordonat collegi entre vosaltres e havets fet canceller, degá e altres officis..., de *la qual cosa* havem haut gran plaer, CDLXXVII; — ... entenets jaquir la lectura..., *la qual cosa* si s seguia tornaria en destrucció del dit estudi, CDLXXVIII; — E si mossén de Tarragona és aquí, podets-lo-y ajustar qui ensemps ab vos en treball per nostre servir, *la qual cosa* som certs que farà de bon grat..., DIX.

Heus ací alguns passatges dels DOC. en què figuren el mot *cosa* amb la mateixa valor que en la combinació *la qual cosa*:

E en açó us pregam que no haja falla, car *cosa* es de qué haurem gran pler, CCV; — E nos vahents que açó es molt necessari e que no es tal *cosa* que no s deja fer..., CCCXI; — certificam-vos que açó será *cosa* de qué ns farets servey molt agradable, CCCXXXII; — E d'açó hajats sobirana cura, com *cosa* será de qué ns farets servey, CCCXXXV; — nos scrivats de vostra sanitat e bon stament, com será *cosa* de qué haurem sobiran plaer, CCCXXXVI; — E en açó per res no haja falla, com sia *cosa* que desijam..., CCCLXXXVII.

Què. Aquest pronom era emprat: a) com a relatiu preposicional amb referència a un antecedent masculí o femení; b) com a relatiu neutre equivalent a *la qual cosa*.

a) un peu en *qué* está una taça, CXCv; — la béstia en *qué* venríets, CCXXIV; — ne menam tractament... en *qué* hagués res contra ell ne la sua casa, CCXXXVII; — en l'estament en *qué* es, CCXXXIX; — la dita carta... en *qué* sia..., CCLXV; — la causa per *que* faem lo dit matrimoni, CCLXXXIII; — e nos quitarem la quantitat per *qué* está en penyora, CCCXXXV; — lo libre appellat Paulus Europius, de *qué* en la dita letra feta es menció, CCCLVII; — l original o primera ordinació de *qué* lo dit compendi exí, CCCLXXIV; — ... *qué* es dels libres de *qué* lo senyor infant havie donat cárrech al dit prior, CCCLXXX; — la dignitat de cardenal a *qué* us ha promogut, CDXLIX; — lo qual es aquí en nostre archiu de *qué* vos havets les claus, CDLXVIII; — e no hage original de *qué* puga traure lo dit missal, CDLXXVI; — la nostra mula en *qué* cavalcávem, CDXC.

b) ... ha-ns dit que no ha haut lo dit libre ne la letra, de *qué* ns som molt meravellats, CCXIX; — ... e resposta vostra no havem hauda, de *qué* ns maravella molt, CCLIII; — ... sots anat en Conflent per avançar contra los rebelles nostres d aquella terra, de *qué* ns maravella si ver es, CCLXXIX; — Entés havem l accident de febre que havets haut, de *qué* havem haut gran despler, CCXCVIII; — e vos no l nos havets tramés ne sabem *qué* n havets fets, de *qué* ns meravellam molt, CCCLXV; — e per conseguent no l havem pogut haver, de *qué* ns desplau, CDIII; — ... la terra se clohí e torná en son acostumat stament, de *qué* s seguí gran bé a la cosa pública, CDXXXVII; — e resposta alguna no n havem hauda, de *qué* som fort meravellats, DIX.

On que. En els Doc. es troben alguns exemples de *on que* equivalent a *onsevulla que*. Nosaltres creiem que convindria d'intentar l'ús d'aquesta combinació i, en general, dels mots interrogatius com a antecedents dels relatius (construcció admesa en francès: *où que, quoi que*, etc.)

e us manam que l dit Johan encontinent prengats *hon que* l trobets e pres lo ns trametats *hon que* siam, CLXXVI; — ... tots sos bens *on que* los haja..., CCXXXV; — havem acordat que tots nostres libres, *on que* sien, hi sien posats e conservats, CCCXVII; — e aquesta letra trametets a nos *on que* siam, CCCXXXV; — e si per aventura era ja partit de vos, que y vullats trametre *on que* sia, CDXI.

També:

E *quant que* sia ab vos lo dit micer Berenguer e l ajats hoit..., CCXLV.

III

US DEL FUTUR D'INDICATIU I DEL PRESENT DE SUBJUNTIU
EN LES PROPOSICIONS SUBORDINADES

Els exemples figuren classificats segons el mot subordinat, que és un pronom relatiu o un conjunció o locució conjuntiva de subordinació (*quan, tota vegada que*, etc.). Entre aquestes, notem *tota vegada que*, que apareix sempre amb la valor de *sempre que*, i no amb la valor de *ja que*, que solem donar-li actualment. Notem també les dues combinacions *com pus* i *al pus... que* les quals, modernitzades mitjançant el canvi de *pus* en *més*, poden ésser utilitzades per a reemplaçar la construcció (a base de l'article neutre) *lo més... que*.

... que ell en açó faça ço que mils a la sua saviea *será* semblant, LIV; — A tots e sengles oficials e sotsmeses nostres als quals les presents *pervenran*, salut, CXX; — havem manat a n Ramon de Terrats... que dels diners de les nostres rendes pach a vos ho a qui vos *volrets* ço que *haurets* bestret en les dites coses, CXLVI; — que puxa exir del monestir... e anar... en aquelles parts que a ella *plaurá*, CXLVI; — car nos farem satisfer so que *costará*, CLXII; — per qué ardidament lo dit sirventés mostrets a tots cells qui veer-lo *volran*, CLXVIII; — e en Pere de Marguens, sots-tresorer nostre, ... pagarà lo preu que *costará*, CXC; — tots los altres llibres... los quals lo dit Dalmau vos *demanará*..., lliurets a ell, CXCI; — car nos farem pagar ço que *costará* d escriure, CCXXXIII; — que... us certifiquets de ço que ls dits senyor e senyora... *hauran* dit e *diran* de les dites nostres traversa e resposta, CCLXIX; — Man-me, senyor, la vostra senyoria ço que li *plaurá*, CCLVIII; — de guisa que als altres qui semblants coses *volran* assejar, torn a exempli, CCLXI; — nos puixats donar... tots aquells serveys e dons que fer-nos *volrets*, CCLXXV; — e que l mostrets o l fàçats mostrar a tots aquells qui us *será* semblant, CCCVII; — *será* gran salut de ánima a tot chrestia que en aquella *volrá* entendre, CCCVIII; — paguets tot ço que les dites coses *costaran* de fer, car nos vos pendrem en compte tot ço que *mostrarets* haver pagat per la dita raó, CCCLVIII; — donant semblants joyes que l any passat foren donades, als trobadors qui per lur sciéncia e bon enginy mils les *merexeran*, CDXXXII; — que ns en hajats un del sant pare, si *será* possible, servants-hi aquelles industrioses e bones maneres que a vos *seran* ben vistes, CDXLI; — vulla donar, atorgar e assignar a l estudi de la dita

ciutat de Leyda... iiii. millia florins annuals a ops dels salaris dels doctors e maestres qualsevol legents e qui *legiran* per avant, CDXLV; — car nos som prest de fer-ne aquella satisfacció que *conexerets* als frares del dit convent, CDLXXII; — que tot ço que *haurets* despés..., en vostre compte admeta, CDLXXV; — vos farà donar e bistraure aquí ço que us *costará* d escriure e trelladar lo libre dessus dit, CDXCI; — fets-lo-ns tralladar al pus apte scrivent que haver *foreu*, CDXCI.

vostra missatgeria en la qual a espeegar e a venir deçá donats tota diligéncia que *puscats*, CCXXXVII; — e que sobre açó se facen totes aquelles provisions que fer-se *pusquen*, CCXXXVII; — nos trametats per persona certa e a qui l *pugats* fiar, lo dit libre, CDXXIII; — dels afers de la unitat e de totes novelles que saber *puxats*, DIX; — nos trametats lo dit hom per la primera fusta qui *vinga* açí en Valéncia, CDXXVIII; — nos trametats per lo primer navili qui daçá *vinga*, CDXLVIII; — car ací lo porets acabar on haurets atzur e ço que mester hi *faça* mils que no aquí, CCXXIV; — per ço vos dehim e manam que de qualsevol aministracions que l dit Ferrer *haja* tengudes o *tindrà* de la nostra cort, la dita quantitat li prengats en compte, CCXXV; — ... de ço que ls dits senyor e senyora e les persones notables que entorn d ells *sien*... CCLXIX.

e en cas que fóssets partit de Barchinona per venir a nos quan la letra aquesta *reebrets*, trametets-la a mossén Galceran Vilarig, CCCIV; — li pagarà... com les dites obres *seran* acabades, CCXXXV; — tinent manera secretament que con la presentació de la letra se *fará*, sia fora del monastir, CCXLIII.

e quan *lajam* hoit, veurem e sabrem..., CCXLV; — que quan *siam* aquí, hon entenem ésser, Déu volent, dins breu temps, lo trobem acabat, CDLXV; — e après, com *sia* acabat, nos trametrem-vos lo nostre illuminador, CDLXXXIV.

us manam espressament que lo preu d aquella... paguets encontinent que per ell ne *serets* request..., CCCXLII.

e us manam que hajats lo dit libre del dit Eximeno de continent que acabat *sia*, CLXXX.

puxen reebre los fruyts e rendes... dementre que en la dita vila *estudiaran*, CCCVIII.

axí del temps passat com del esdevenidor entro *hajats* acabada vostra missatgeria, CCXXXVII.

e farets-nos gran plaer *tota vegada* que altres noves *sabrets*, que les nos enviets a dir, CCXXXVI; — e totes altres obres que lo dit frare Antoni haja d aquí mester per la dita raó, li façats liurar *tota vegada* que per ell vos *seran* demanades... CCCLXX.

... pregunt-vos que *tota vegada que trobets* d aytals coses estranyes com les dessús expressades, nos n ajats, CCXCVI; — ... a fi que y puxa legir *tota vegada que y trob* plaer, CCCXXX; — ... pregunt-vos, car frare, que *tota vegada que* en avinent ho *hajats*, nos scrivats de vostra sanitat, CCCXXXVI; - ... e totes altres obres... li façats liurar *tota vegada que* per ell vos *seran* demanades, CCCLXX; — Quant es del libre del conestable que demanats... vos responem que *tota vegada que* ns *trametats* les cròniques de Bretanya... vos trametrem lo dit libre, CDXIX; — Pregants-vos, car frare, que de vostre estat nos escricats sovén, car *tota vegada que* n *sapiam* plasents noves, ne haurém plaer e consolació, CDXXVII.

que lo dit frare Francesch sia espetxat tantost com *haurá* llegit, CCLXX.

E axí mateix hi fets menció nos on... presem terra e après qué ns seguí ... axí com pus clar *porets* e per menut, CCLXXXIII; — e fets-hi menció de... tot açó faent per jornades e per menut axí com mils *porets*, CCLXXXIII.

vos responem que podets dir e afermar al rey de França ab aquella fermatat e axí com pus espressament se *puga* dir e afermar, CCXXXVII.

per cuytar aytant com fer se *puxa*, CCIX; — e açó podets afermar e metre aytan avant com vos *vullats*, CCXXXVII; — ans ho complits axí tost com *sia* possible, CCCXXXVIII; — e trametets-lo-ns tantost com fet *sia*, CCXXVI.

us pregam... que la dita bíblia per persona certa nos trametats com pus tost *porets*, CLI; — e us manam que l dit guarniment façats com pus bell e pus rich e pus soptil *porets*, CXCIII; — que l acabets com pus prestament *porets*, CCXLII; — e encare us recort dels fets que nos havem fets en Sicília, com pus estesament *porets*, CDXLIX.

que sia fet e acabat com pus breument fer se *puga*, CCXXI; — trametets-les-nos... totes quantes n i haja, com pus segurament fer se *puxa*, DX.

... si es acabat o si no u es que l acabets com abans *porets*, CCXXXVI; — e volem que de les dites coses nos ffaçats resposta com abans *porets*, CCCXXVIII; — que lo dit libre nos vulle per sa benignitat, com abans *porá*, trametre, CDLXXXIX.

... la qual nos trametats al pus breu que *porets*, CCLXVIII; — nos ho significuets ab vostra letra al pus tost que *porets*, CCLXIX; — Per ço us pregam que translat del dit libre al pus tost que *puixats* liurets a..., CCLXXXIII; — e us pregam que el pus prest que *porets* nos en trametats translat, CDLX; — pregam-vos que al pus prestament que *porets* e tota dilació postposada, lo ns trametats..., CDXCVIII; — vos pregam affec-tuosament que al pus breu que *porets* nos trametats lo dit libre, DVIII.

e açó fets e ordonats al mils que *porets*, CCLXXXIII; — hajats dos bons mariners qui del dit mapa-mundi enformen al demunt dit mossén Guillem al mils que *poran*, CCCXXII.

peró que u façats per menut al mes que *porets*, CCLXXXIII.

Pregam-vos que aportets a preu al pus covinent e menor que *porets*, CXC.

IV

PARTICIPI ABSOLUT

e aquell, *collit* lo fet e *reebuts* tots los testimonis que yo volguí dar sobre la dita roberia, ... tramés tot lo procés e els testimonis al dit senyor rey, LXIV; — Per qué us manam expressament ... que, *vista* la present, tragats tots los dits libres e l nos trametats ací, CXXIV; — CXXXI, CXLIII, CCIV, CCV, CCXXII, CCCLVI, CDIV, CDXXXIII, CDXXX, CDXXXVIII, CDLIX, CDLXVIII, CDXCII; — Vostra letra hevem rebuda e, aquella be *entesa*, vos responem..., CCCXLIV, CDXXXVI; — Vostra letra hevem rebuda e, *entés* ço que si contenia, vos responem..., CCXXXVII; CCCLXXXII; — Una letra hevem rebuda responsiva a una que us n avíem tramesa, e, *enteses* les coses en la vostra letra contengudes, responem-vos..., CDXVIII; — Vostra letra hevem rebuda... la qual letra e les coses en aquella contengudes be *enteses*, vos responem..., CLXIII; — Reebuda vostra letra e aquella *entesa*, vos responem..., CCXII; — Dehim-vos e manam que encontinent, *visies* les presents, tots affers *lexats*, cerquets en los registres de nostre arxiu..., CCXXII; — CCCXLIX, CCCLXXXI; — ... que encontinent, *lexats* tots affers, ab sobirana diligència façats arromançar de l ebraych en lengua catalana..., CCCXXXVIII; — ... e us pregàssem e manàssem que, tots afers a part *posats*, vinguéssets a nos..., CCLXIV; — e ab ell sabrá qué es dels libres... e, *sabut* que u hage..., CCCLXXX; — ... que de continent vingua a nostre servey, tots altres affers a part *posats*, CCCXCVI; — CDIX; — ... la dita quantitat li prengats en compte, no *esperada* executória de tresorer, CCXXV; — ... que l nos trametats per lo portador de la present, totes escusacions *foragitades*, CCXCII; — Com nos, *sabuda* la mort de nostre confessor, ... hajam provehit que vos siats nostre confessor, CCCLIX; — ... pregam-vos que aquelles, *vista* la present, nos trametats si a nos desigats servir e complaure, altra letra nostra no *esperada*, car nos, *haudes* aquelles, les ferem tantost copiar, CDV; — Orfeu, qui après, *oblidat* o *rebuajat* lo pacte o condició sots lo qual li fou restituida, fou digne de perdre aquella..., CDXXXVI, — E, *lexades* totes coses e tornant al sermó primer, vos pregam..., CDXXXVI; — e manam que, *vista* la present, tota excepció *remoguda*, lo dit libre al dit Ramon de fet liu-

rets, CDLXVIII; — CCCXXIII; — ... continuets los altres e, *continuats*, los nos trametets, CDLXIX; — e, aquell *haut*, fets-lo-ns tralladar, CDXCI; — pregam-vos que, al pus presentament que porets e tota dilació *postposada*, lo ns trametats, CDXCVIII; — ... havem delliberat per exigència de sos mérits que, *foragitat* tot altre detentor de la dita esgleya, ... lo dit mestre Johan obtenga e posseesca pacíficament la administració e regiment dessús dits, DXII.

V

PREPOSICIONS

Es sabut que molts es resisteixen avui encara a emprar *en* amb verbs de moviment denotant el punt envers el qual té lloc el moviment, i així mateix *per* per a introduir un infinitiu que, ahora que l'objecte de l'acció expressada per un verb anterior, denota el motiu d'aquesta acció. Això ens ha induït a registrar els exemples d'aquell *en* i d'aquell *per* que figuren en els Doc. Contraposats als exemples de *per*, hi ha els de *per a* denotant destinació (que alguns cops, però, es troba reemplaçada per la preposició simple *per*).

anaren *en* Venècia e tornaren-se-n ab la resposta, LXIV; — e anar ab covinent e honesta companya *en* aquelles parts que a ella plaurá, CXLVI; — havem entés que n Johan Paris, juglar nostre, vol anar *en* Xipra ab la nau, CLXXVI; — Vaja *en* cort de Roma, CLXXVII; — vench *en* una província la qual era appellada..., CC; — en temps que la devíem trametre *en* França, CCIX; — nos han fet saber que vos ab alguns comisarís nostres sots anat *en* Conflent, CCLXXIX; — e nomenats-hi quals persones e quantes passaren... *en* Serdenya, CCLXXXIII; — e us manam que de aquí no partescats per anar *en* altre casa de vostre orde ne *en* altres parts, CCCXVIII; — tornant nos... *en* la ciutat de Barchinona, CCCXXVIII; — lo benaventurat passatge lo qual personalment entenem a ffer *en* lo nostre regne de Cerdenya, CDXXI; — lo qual be ha .xl. anys aná *en* Tartària e *en* la terra del gran can, CDXXVIII; — qui vinga ací *en* València, CDXXVIII; — devallá *en* los inferns, CDXXXVI; — e irem nos, en dret camí, *en* Leyda, CDXXXVI; — volch venir *en* lo mon, CDXXXVII; — qui, com stant pres en Cartage, ... fos tramés *en* la ciutat de Roma, CDXXXVII; — Com la nostra espera qui está en la cambra del forn de la aygua ros no estiga be allí e vullam que sia mudada *en* altre loch..., DVII.

Yo, senyor, *per* certificar-vos d alguns afers vostres fora anat a vos, XCVII; — iré-me-n ves vos *per* certificar-vos dels dits afers, XCVII; — Com lo portador de la present,

de manament nostre, vaja cuytosament *per* pendre ... e aportar a nos una caixa de libres, cxx; — que n Garau de Fleça vaya aquí *per* legir libres gramaticals, clxxviii; — que si res hi fa a pagar *per* capletrar o illuminar, clxxix; — e per aquesta raó nos trametem Sancho del Forch *per* cuytar aytant con fer se puxa que hajam ab temps totes les dites robes, ccix; — regonexem e atorgam a vos... que de les robes e joyes nostres que vos tenits, per comanda a vos feta, *per* tenir, gardar e conservar en casa vostra e *per* orejar aquelles com mester hi es a esquivar que no s malmeten..., ccxv; — que us féssém trametre atzur d acre *per* acabar de illuminar lo nostre salteri que tenits, ccxxiv; — ell ha pagades de ço del seu quatuor libras... *per* fer fer escriure, ligar e cobrir .i. libre, ccxxv; — que hom estiga avisat e los lochs endreçats *per* defendre e si mester hi es *per* ofendre, ccxlv; — lo libre... que li havíem prestat *per* trelldar, cclvii; — se n vaja a Tolosa *per* aconseguir e haver grau e honor de magisteri en la sacra Theologia, cclxiii; — lo religiós e amat nostre frare Francesch Exeminis..., lo qual és aquí *per* haver magisteri en la sacra Theologia, cclxx; — sots anat en Conflent *per* avançar contra los rebelles nostres, cclxxix; — en cas que fóssets partit de Barchinona *per* venir a nos, ccciv; — e us manam que de aquí no partiscats *per* anar en altre casa de vostre orde..., cccxviii; — ... al gordiá que l vos liure encontinent *per* fer-ne trer la dita cópia, cccxxiii; — havem ordonat e volem *per* comportar les mesions de les obres... que tot lo deute que us es degut... vos sia pagat, cccxxviii; — Nos trametem aquí ffrare Antoni Ages *per* comprar una bíblia, cccxlii; — ... fo entany comanat *per* illuminar a n Domingo Crespi, illuminador de València, un libre nostre..., cccxlvii; — Com nos hajam mester maestre Ramon, escrivá ... *per* transladar lo libre de les ordinacions, cccxlix; — ... com nos vullam lo dit libre *per* fer-lo ligar e cobrir, ccclvii; — ... que de continent vingats a nos *per* servir-nos de vostre offici, ccclix; — vos faem liurar un libre... *per* ligar-lo e mettre en cunç, ccclxv; — lo comte de Foix desija fort *per* fer-lo transladar, lo vostre Avicena..., ccclxxxiii ... a nos personalment vingats *per* dar acabament a la dita obra, ccclxxxii; — ... ha tramés lo seu cossier a Barchinona *per* curar-lo d alcuna malaltia que ha, cdiii; — ... d un viatge lo qual lo dit maestre Francesch... feu... *per* explicar... alcunes necessitats e tribulacions de la dita ciutat, cdxiv; — ... lo qual *per* complaure-n a vos vos trametem, cdxix; — ... *per* portar a bona fi e conclusió nostre benaventurat propósit... nos apparellam axí de galeas e altres navilis com de moltes e notables gents d armes, cdxxi; — Orfeu... qui *per* cobrar Euridissen, muller sua, devallá en los inferns, cdxxxvi; — aquell qui *per* reembre vosaltres e tota humana natura, no duptá..., cdxxxvii; — lo scriptor que havem tramés aquí *per* scriure lo nostre breviari, cdxlvii; — ... nos vos trametrem lo dit libre *per* acabar-lo, cdxlvii; — e us pregam que ns trametats tot ço qui si es seguit despuys que nos ne partim... *per* continuar-ho axí meteix en les cróniques damunt dites, cdxlix; — ... e ara trametem-lo ab recapte de diners *per* continuar la obra, cdlxi; — ... los quals havets comprat *per* continuar lo dit libre, cdlxxv; — us pregam affectuosament que ns trametats encontinent lo vostre illuminador *per* acabar les dites istóries..., cdlxxxiv; — nos trametrem-vos lo nostre

illuminador *per* ajudar e acabar la obra vostra, CDLXXXIV; — ... que li prestets un exemplari *per* acabar de tresladar lo dit missal, CDLXXXV; — ... que ls prestets lo catholico... *per* fer-lo transledar, CDLXXXVIII; — ... com nos trametam aquí lo religiós e amat de la nostra capella frare Johan Cata... *per* illuminar .i. saltiri, DV; — ... e molts vinguessen allí *per* haver respensions de lurs demandes, DIX; — ... e a cap d algun temps tornassen allí matex *per* haver les dites respostes, DIX.

item una capsa petita de vori *per a* tenir hósties, CLXXXIII¹; — ... vullats al dit cardenal ajudar d alguna covinent cosa *per a* supportar les dites messions, CLXXVII; — ... us pregam que del dit libre fassats fer un translat *per a* vos, CCX; — item una altra peça de drap... la qual fo liurada al dit P. Torralles, *per a* fer jupons², CCXV; — item un troç de xamellot blanch *per a* capillari nostre, CCXV; — item lo drap d or e de zeytoni qui servey *per a* les nostres espatles³, CCXI; — item .ii. penes de reys vayrs *per a* fforradures, CCXV; — item una peça de seda... la qual presem a ops de nostra persona *per a* jupons, CCXV; — ... e com nos vullam haver dels dits stralaus *per a* nostre servey, CCXII; — nos vos trametem un cosser qui es un dels bons que nos haguéssem *per a* nostra persona, CCCXLVI; — Primerament liginder *per a* les liçons... Item mitge dotzene de responses manuals *per a* cantar al cor. Item .iii. manuals *per a* cantar a la missa. Item .ii. missals *per a* les capelles... Item los evangelis *per a* legir en lo colloqui, CCCLXXX; — Et si lo dit maestre havia obs diners *per a* mesió..., CCCXCVI; — que ns trametats .ii. lebrés *per a* la caça del cervo, CDXXVII; — Item un coxí de drap d or *per al* altar, CDLXXXI; — un missal lo qual volem *per a* trametre a nostre molt car primogénit, CDLXXXV; — Com nos desijem fort haver la taula feta *per* vos sobre l Vicent istorial, la qual féyets *per al* senyor rey en Pere..., D.

Però:

- 1 Item una caxa fustenya *per* aportar selles, CCXIII.
- 2 Item una peça de drap de vellut laonat escur *per* fer jupons, CCXV.
- 3 ... car havem equeixs esclaus... mester *per* la gran e solemna obra que havem començada, CDXLVIII.

Heus ací alguns exemples de preposicions els quals creiem dignes de notar-se, sia perquè en els casos exemplificats solen avui trobar-se reemplaçades per altres preposicions (així, *ab* o *amb* davant la designació de vehicle, *per en*; *sots* o *sota*, *per baix*), sia perquè es tracta de mots arcaics en l'ús dels quals es cometen encara alguns errors. Noteu sobretot l'ús de la preposició *vers*.

ab

vol anar en Xipra *ab* la nau que ara de present hi deu anar, CLXXVI.

sots

e manam, *sots* pena de la nostra indignació..., CXX; — nos escrivim als jurats de la ciutat de Mallorca *sots* aquesta forma: ..., CCLXXV; — Per què us manam espresament, *sots* pena de .d. morabatins d or, que..., CCLXXX; — *sots* pena de cent florins, CDLXXXI.

ultra, oltra

es ver que una flor d aur, *oltra* les dites .xv., es de la dita corona..., CLXXIII; — es ver que, *oltra* les dites .ix. roses, n i ha .i. apartada..., CLXXIII; — E que aquella ymage... devia posar en una part del vas del senyor rey n Anfós..., *ultra* altra ymage la qual aquí havia de posar..., CCXXXV; — *ultra* les obres les quals ja son aquí fetes..., son necessaris .x. senyals reials esmaltats e daurats e altres obres..., CCXXXV; — us manam que de nostra part instets e supliquets lo papa... E, més, vulla donar... E, *ultra* les dites coses, lo supplicats e instats de part nostra..., CDXLV.

vers

Com nos aquell saltiri que fo de la alta reyna dona Maria..., lo qual romás *vers* vos, hajam mester, per ço volem... que lo dit libre nos trametats..., CLII; — ... que l vostre monestir es fiach de la part de les cambres nostres *vers* lo verger major, CCCXVII; — Com nos vullam e desigem haver *vers* nos un flors sanctorum en pergamí..., CCCXLVIII; — ... que ell ocupás e prengué a ses mans tots libres e scriptures que atrobás..., los quals libres e scriptures tingué *vers* si tro altre manament hagués nostre, CCCLVI.

mitjançant

... que havem per clar e per deliberat nostre benaventurat propósit ésser infallible *migencant* la gràcia, ajuda e endreçament de Nostre Senyor, CDXXI; — Com nos, *migancant* la gràcia de Deu, hajam fundat lo monastir de Vall de Jhesu Christ..., CDLXXIII.

tocant

Vostra letra havem reebuda *toquant* lo feyt de n Galvanyg..., CCCXCIII; — Vostra letra havem reebuda *toquant* lo offici de la Verge Maria..., CCCXCVII; — una letra que havets tramesa al dit fra Pere Selva *tocant* lo fet d un prevere appellat Pere Alerig, CDXXIII.

entorn de, entorn a, engir de

e ha-y tres torres o cimboris *entorn de* la torre o cimbori major, CXCV; — que ls dits senyor e senyora e les persones notables que *entorn d* ells sien, CCLXIX.

e *entorn al* dit çaffareig ha uyt cimboris daurats, CXCV.

item un anell fet a manera de bústia a *engir de* la bústia ha moltes perles, CLXXIII.

per esguard de

... vos havem pregats que *per esguar de* nostre honor, donets al religiós..., CCCXI; — ... on vos pregam que, *per esguard d* aquests nostres prechs e per honor sua, lo y prestets, CCCLXXIII.

per via de

Com nos vullam haver *per via de* compra un catholicon..., CDLVIII.

VI

APÈNDIX

Tot i sortir dels límits que havíem fixat al present treball, incloem a continuació, a manera d'apèndix, exemples de l'ús de certs adverbis, pronoms i frases verbals la coneixença exacta dels quals pot ésser d'utilitat per a l'enriquiment del llenguatge escrit, especialment del llenguatge epistolar.

aquí contraposat a ací

Com nos hajam ordenat que n Garau de Fleça vaya *aquí* per legir llibres gramaticals..., CLXXVIII; — la qual l altre die veem mentre que érem *aquí* en Barchinona... Dada en Cervera..., CXC; — ... o si lo dit llibre nos trametriets *act* a Cervera... Dada en Cervera..., CXCI; — e ara lo dit abat, qui es *act*, ha-ns dit..., CCXIX; — manam que vingats encontinent e aportets lo dit salteri axí com s es, car *ací* lo porets acabar, on haurets atzur e ço que mester hi faça, mihs que no *aquí*, CCXXIV; — nos vos farem donar los .cxx. franchs o *aquí* o *act*, CCXXXVII; — Com... micer B... tornant de Barcelona

ací, nos aportás traslat d unes cobles..., CCLXVIII; — e com nos vullam pagar als dits ministrers la dita terça ans que pertiscam d *ací*, per ço volem... que... façats... que... nos trameta la dita terça, com nos per res d *ací* no partiríem fins que los dits ministrers hagen la dita terça complidament hauda, CCCX; — e us manam que de *aquí* (Barcelona) no partiscats... Dada en Saragoça... CCCXVIII; — nos fem anar *aquí* lo dit micer B., lo qual ha *aquí* e no *açí* lo dit offici, CCCXCVII.

prop

... en lo mes de deembre *prop* passat e en lo present mes de janer, CCXV; — CCCXL, CCCLXXXII, CDXIV; — lo derrer dia del *prop* passat mes d agost, CCCX; — e volem que aquell e no altre conduiscats per l any *prop* vinent a legir cánones, CCCXLIII; — en la primavera pus *prop* vinent, CDXXXVII.

per la *prop* dita raó, CDXXXVII; — item dues peçes de...; item .iii. peçes de...; de l[e]s quals .v. peçes *prop* dites..., CCXV.

ensem

... tots liguats *ensem*s en un filet de seda, CLXXIII; — qui fo primer rey d Aragó e comte de Barchinona *ensem*s, CCCXXXIX; — e puy doná fi a les guerres de França e de Castella, que li concorrién *ensem*s, CCCXXXIX.

... que *ensem*s *ab* lo dit fra Jacme o sens ell procurets e fassats..., CCVII; — los quals .iii. libres eren en poder de n Matheu Adriá *ensem*s *ab* alguns altres escrits en castellá, CCXII; — ... nos trametats lo dit libre francés *ensem*s *ab* tot alló que n hajats transladat, CCXXXIX; — Vostra letra havem reebuda *ensem*s *ab* aquelles altres..., CCXLV; — CCLXVI, CCLI, CCCXCVI, CDIII, CDVII; — ... mossén de Tarragona... qui *ensem*s *ab* vos, DIX.

lo libre de frare Oderich *ab* los dessús dits *ensem*s, CCCXXV; — per ço que *ensem*s resucitem *ab* los dits reys, CCCXXVIII; — a nos plau que en lo seu fet *ab* lo inquisidor *ensem*s hi façats justícia, CCCXCIII; — e alguns altres *ab* vosaltres *ensem*s, CDLXXVIII.

dessús, damunt

Item un sobrealtar de l obratge de *les dessús* dites .iii. capes, CLXXIII; — que dels libres que *l dessús* dit senyor..., CCCXX.

reeba en compte *la* quantitat *dessús* dita, CLXXIV; — CCLXVI, CCLXXXIV, CCCVIII, CD, CDXXIII, CDXXXIV, CDXLIII, CDXLV, CDXCI, CDXCIX, DXII; — complint nostre manament *dessús* dit, CDXVII; — CDXXI, CDXXXVII; — les coses *dessús* expressades, CDLXXXI.

Ab los *dessús* dits ensemps, CCCXXVI; — entenem que alguns tractaments que ell men ab los *dessús* dits no poden ésser sinó contra nos, CCXXXVII; — coses estranyes com les *dessús* expressades, CCXCVI.

A la altea vostra, senyor, fas saber que l *damunt* dit senyor rey..., LXXIX; — mas però be ns membra que l dit libre parla de la *damunt* dita istòria, cc.

e de totes les coses *demunt* dites, CXXXV; — CLXXXIII, CLXXXIV, CDXXXVII, CDXLVIII, CDXLIX; — de vostra letra *demunt* dita, CDXXXVI.

axí com *dessús* és dit, CCXXIV; — segons que *dessús* és especificat, CCCLIII.

... promés... fer... per la quantitat *dessús* dita la *damunt* dita obra, CCXXXV; — façats liurar lo *damunt* dit mapamundi al *desús* dit mossén Guillem, CCCXXII.

lo *sobre* dit offici, CCCXXXII.

... trametre... al *devant* dit senyor rey, LXXIX.

dejús, davall

Als amats e feels tots e sengles governadors, veguers... e altres qualsevol als quals les presents pervendran o les coses *dejús* escrites se pertanguen..., CDXXXIV; — Als feels nostres... e a tots altres en poder dels quals son les coses *dejús* scrites, salut e gràcia, CDLXXXI;

per la rahó *davall* escrita, CXXIII; — nos aportá... les ymages dels reys *devall* scrits, es assaber: ..., CXXXV; — la dita letra, que dada fo en València primer dia del mes e any *devall* escrits, CCLXIV; — nos havets liurat lo dia *davall* escrit, CCCXX.

lo libre appellat cròniques dels reys de França del qual *davall* és feta pus larga menció..., cc; — e en special d una istòria que *davall* se segueix, cc; — un libre lo qual *davall* vos designam, CCIII.

no amb *res*, *jamés*, etc.

ab consell... que per *res* no posás clams sinó contra los .ii. capitans, LXIV; — e *res* no us havem respost, CCXXXVII; — es fals, que *res* no pot ésser pus fals, CCXXXVII; — ... de Nostre Senyor, sens lo qual *res* no pot aconseguir loable fi ne bona conclusió, CDXXI; — ... los quals en *res* no poden ésser tant inclinats a lunyar-se de ociositat com..., CDXXXII; — Com, donchs, aquestes dues coses ab *res* no puxen tan fàcilment

aconseguir com ab alcuna sciència..., CDXXXII; — ... que la dita lectura continuets e per *res no* la lexets, CDLXXVIII.

jamés no n i havia haut tro ara, CLXXVII; — ... que *jamés no* faem ne menam tractament ab príncep de Gales..., CCXXXVII; — *jamés no* fou intenció nostra, CDXVIII; — creent lo dit Cúrcius que l dit hiat o obertura *jamés no* s pogués cloure..., CDXXXVII.

que per *naguna* rahó *no* embarguen la dita galea, CCXLIII; — la qual gràcia *nuyla* vegada *no* m a volguda otorgar, LXXIX.

car ací la porets acabar, on haurets atzur e ço que mester hi faça, mils que *no* aquí, CCXXIV; — deu ésser promogut en pus alt grau que *no* es, CCCXLI.

Locucions adverbials:

a instància e supplicació nostra, CLXXVII.

a pregàries nostres, CCLXXV.

havem comanat lo regiment e administració de la dita sgleya de Malta, *a sa vida*, al religiós..., DXII.

... com nos siam d acort, tornant nos Déu volent en la ciutat Barchinona, passar per lo dit monestir e veure *a hull* si es complit nostre voler, CCCXXVIII; — nos havem vist *a uyl* que l vostre monestir es flach, CCCXVII.

cascuns *ab gran cor e voler* nos han ofertes no tan solament lurs persones..., CDXXI; — ans per vera amor, *ab gran cor e voler*, volch..., CDXXXVII.

e si res, car frare, vos plau de la part de ça, scrivits-nos-en, car nos ho farem complir *de bon voler*, CCCXXXVI; — CCCLI.

jo u faré *de bon cor*, CCLXXI; — Si altres coses vos plaen d aquestes parts, rescrivets-nos-en, car nos les complirem *de gran cor*, CDIII; — que desijam e volem haver *de tot cor*, CCCLXXXVII.

Com nos aquell libre... vulam *de tot en tot* haver..., CXXXVII; — Item que haja *de tot en tot* un diccionari, CDLIII.

ab la nau que *ara de present* hi deu anar, CLXXVI.

Sapiats que en Luís Cornell *ça enrera* ha mesa en penyora a n Domingo Palomar una bíblia... la qual vuy te la muler del dit Domingo, CCCXXXV.

pregant-vos, car frare, que tota vegada que *en avinent* ho hajats, nos scrivats de vostra sanitat, CCCXXXVI.

lo qual *per gran temps* ha estudiat..., CCCXLI.

e *en gir e entorn* ha .xii. peses precioses petites, CLXXXIII.

e us manam que l dit libre... nos trametats *sens tardança*, CXCII; — vos pregam que *sens triga* vengats a nos, CCLXXXIX; — ... que aquex hom del rey de Xipre nos aport *sens triga* ço que l dit rey... nos envie per ell, CCXCVI; — vos manam que encontinent e *sens tota triga*..., CXCXVIII; — ... lo ns enviets *sens tota triga*, CCCIII; — vos pregam affectuosament que l dit flors sanctorum trametats a nos... *sens tota triga*, CCCXLVIII.

los quals *tot dia* van e venen, CCXLV.

tots sens article, qualsevol, etc.

aquelles provisions... per les quals sien toltos *tots* tractaments que ns poguessen ésser contraris et *totes* ajudes que l dit infant pogués haver de la terra del rey de França, CCXXXVII; — lo dit senyor rey haurá per agradables *tots* serveys e dons que ns façats e ara per lavors vos absol de *totes* penes e seguratsats en qué fóssets, CCLXXV; — que ns notiffiquets *tots* novells que de quals se vulla partides hajats, CCCXXX; — que ell occupás e prengué a ses mans *tots* llibres e scriptures que atrobás que fossen estades de maestre Jacme..., CCCLVI; — Certificats-nos continuadament dels afers de la unitat e *totes* novellas que saber puxats, DIX.

e per aquest porets pendre assendent e *totes altres* coses que per estralabi d art d estrologia se pot saber..., CCLXXXIV; — ... que sia als dits .iii. frares correcció, punició e cástich e a *tots altres* volents assajar semblants coses, CCCLVI; — e *totes altres* obres que lo dit frare Antoni haja d aquí mester..., CCCLXX; — Als feels nostres en Guim... e en Pere... e a *tots altres* en poder dels quals son les coses dejús scrites, salut e gràcia, CDLXXXI.

E metets-hi *totes quantes* coses hi ha esdevengudes..., CCLXXXIII; — ... dues cotes nostres... e *tots quants* guants sien aquí nostres..., CCCLXVII; — trametets-les-nos... *totes quantes* n i haja, DX.

e amaguen *tot quant* poden, tant son espaordits..., LXXV; — trameten *tot quant* poden en la Barberia, LXXV; — e faent-hi menció de *tot quant* nos faem en les dites unions, CCLXXXIII; — *tot quant* vos tenets, CDXLIX.

axí ab los marmessors del dit en Matheu com encara la muller que fou sua e altres *qualsevol* persones..., CCXIV; — us pregam que de *qualsevol* diners nostres o vostres manets encontinent adobar e reparar la sala de l'alberch d'en Johan Merquet, CCXIV; — per ço vos dehim e manam que de *qualsevol* aministracions que l' dit en Ferrer haja tengudes o tindrà de la nostra cort..., CCXXV; — en *qualssevol* tractaments que s' sien manats, CCXXXVII; — que ns notiffiquets tots novells que de *quals se vulla* partides hajats, CCCXXX; — o dels dits oficials lochtinents e altres *qualsevol* als quals les presents pervendran, CDXXXIV; — dels salaris dels doctors e maestres *qualsevol* legents e qui legiran per avant en l'estudi dessús dit, CDXLV; — los dits actes e altres *qualssevol* fets per vosaltres pertanyents al dit estudi, aprovam, CDLXXVII.

cavalls, cofres, llibres, vexella, moneda, robes, joyes, cappella e *tots qualsevol* bens, CXXIII.

totes e qualsevol letres e altres scriptures que vos haiats, CDL; — que *tots e qualssevulla* havents benifets eclesiástichs, CCCVIII.

res, positiu

Com nos... hajam mester informació ... si tenen o porten *res* en lo cap, CLXXXIV; — nos scrivim a n Huguet Cardona que si *res* hi fa a pagar, CLXXXIX; — e si *res* volets, car frare, d'aquestes parts, yo u faré de bon cor, CCLXXI; — e si en *res* hi dubtats... lexats-hi espahi de guisa que tota vegada se puixa continuar, CCLXXXIII; e si *res*, car frare, vos plau de la part de ça, scrivits-nos-en..., CCCXXXVI; CCCLI, CD; — e en açó no haja falla si en *res* nos desijats servir e complaure, CDXCIX.

Frases verbals:

E *vage-us lo cor* fer reempçó d'aquell qui per reembre vosaltres..., CDXXXVII.

E com açó *sia* a nos molt *a cor* e *sia* la primera cosa que us havem demanada, altra vegada axí afectuosament com podem vos pregam..., CCLXX.

Axí meteix vos pregam que, tota vegada que us *sie avinent*, nos certifiquets..., CCLXVIII.

seria-li gran dany, LXXV.

... hevem-vos escrit diverses vegades que vinguéssets ab lo salteri... e vos no ns hevets respost a *res* d'açó ne havets cura de venir, la qual cosa nos *es greu* per ço com desijam fort que l' dit salteri fos acabat, CCXXIV; — e ara no l'trobam, ço que ns *es*

fort greu, CC; — ffem-vos saber que a nos *es greu* com hevets mesa penyora dels llibres nostres..., CXXIV.

... que les sues abtesa e servey... *son* a nos molt *plasents*, CDXVII.

Los capítols o covinences fetes entre l senyor rey e Jacme de Castalls, de Leyda, mestre de ymages, son los que s seguexen: primerament lo dit Jacme *es tengut de fer e obrar dues ymages de pedra...*, CCXXXV.

... que si res hi *fa a pagar*... que ho pach, CLXXIX; — pregunt-vos que si algunes coses en lo dit libre *fan a pagar*, que les paguets, CLXXX.

certificants-vos que l senyor rey e nos *fem de vos singular compte*, com de car cosí e special amich, CD; — nos *fem compte de vos* com de frare, CDIII.

... de l acord dessús dit vos *fem moltes gràcies*, CD.

vos pregam e manam que *us prengats esment* e us certifiquets de ço que ls dits senyor e senyora... diran, CCLXIX.

Pregam-vos que *aportets a preu* al pus covinent e menor que porets, CXC.

... com nos *tengam molt a cor* haver e cobrar los dits llibres, per ço us pregam que... fassats en tota manera que vos hajats e cobrets los dits llibres, CCIV; — E com ho *tingam fort a cor*, pregam-vos..., CCCXXXI; — Com nos... vullam e *tingam molt a cor*..., CCCXXXII; — ... com *ajam molt a cor* que..., CCCXI; — ... en aquest fet lo qual vos sabets que *tenim singularment a cor*, DIX; — com nos *hajam tant a cor* que mes no poríem que..., DXII; — havem tots temps *tengut a cor* e desijat, CDXXI.

E certificam-vos que l dit Ferrero es estat diligent e curós de *tenir-nos a prop* de totes les dites coses e no s i ha res perdut per negligència sua, CCLXXXIV.

e vos no ns havets respost a res d açó ni *havets cura* de venir, CCXXIV.

Vostra letra hevem rebuda e ha-ns molt plagut e us *tenim en servey gran* ço que del rey de Castella... nos havets fet saber, CCCXXX.

havem per be que li hajats fet guiatge, CCXLV.

... lo qual pogra ésser *vengut a acabament* si tant hi haguéssets treballat com en..., CCCV.

e som ben certs que vos sots tots temps aparellat a servir-nos e fer tot ço que a nos *tornás a plaer*, CCCLX.

e com ara novellament sia *vengut en oyda nostra* que..., CDLXXVIII.

Com nos *hajan mester* la bíblia... perço us pregam... que la dita bíblia per persona certa nos trametats com pus tost porets, CLI; — Nos *havem mester* .i. libre... qui es en lo nostre archiu de Barchinona. Per qué volem e us manam que y entrets mantinent e que l nos trametats per A. Torroella, CCII; — ... de guisa que ns en poguéssem servir si *mester l aviem*..., CCXXIX; — Com *haurets mester* libres que nos hajan, fets-nos so saber e nos farem-vos-en fer traslats..., CCLIX; — CXLIII, CLII, CLXXXIV, CCXXII, CCLIII, CCLIX, CCLXIII, CCLXIV, CCXCIV, CCCXLIX, CCCLIII, CCCLXX, CDLXI, CDXCII.

car ja *seria mester* que fos ab la reyna, CCIX; — faents, per si *mester serà*, en aquell, sostres per tal que mils hi cápien, CCXIV; — ... per defendre e, si *mester hi es*, per ofendre, CCXLV.

car ací lo porets acabar, on haurets atzur e ço que *mester hi faça* mils que no aquí, CCXXIV.